

קוצר אמרים, בטעם תמרים

טועמיה

שנה ב' | פרשת וישב תשפ"ד לפ"ק

טעם השבת

הכר נא למי החותמת והפתילים האלה.

אמרו חז"ל (מגילה י:): על תמר משום צניעותה זכתה ויצאו ממנה מלכים, דהיינו מלכות בית דוד, אשר אורו מתנוצץ בימי חנוכה, וכן מלכות בית חשמונאי, שהרי אהרן נשא אלישבע בת עמינדב אחות נחשון משבט יהודה (ראה בני יששכר כסלו טבת מאמר ד אות לט).
וזה שאמרה למי החותמת, רמז על השמן של נרות חנוכה שהיה חתום בחותמו של כהן גדול (שבת כא:), והפתילים, מרמז על הפתילות של חנוכה, והמטה, רמזה לשבט המלוכה, כנאמר (בראשית מח) לא יסור שבט מיהודה, לאיש אשר אלה לו אנכי הרה.^א

היטיב איטיב

טעם הפרשה

והתחדשות, כאשר נתגדלו הנערים לא התייחסו אחר עשו אביהם, שהוא היה מדור הישן, ולא היה בקי בחכמת העתים ובמדעי הזמן האחרון, ועל כן נקרא עשו אבי אדום, ויחוסו היה אחר בניו שהוא אבי אדום...^ב

עצי חיים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו. ולעיל באלופי עשו כתיב (לו, מג), הוא עשו אבי אדום.
שיעקב התנהג בדרך אבותיו הקדושים והתייחס שהוא דר בארץ מגורי אביו, בדרך ישראל סבא, והתכבד עם שם אבותיו.
מה שאין כן עשו ובניו שהלכו קדימה בהשכלה

האב ביוצא חלציו ותגל אמו בפרי בטנה, ככתוב ישמח אביך ואמך וכו'. וצ"ב מה שהביא ראיה ככתוב, וכי בלתי מובן מהו שישמח האב ותגל האם.

רק הכונה שישמח האב והאם עם הבן ככתוב, כלומר בדרך התורה, ולא שישמחו בפרי בטנם שהתחכם יותר מהם, אלא ככתוב בתורת משה, למען ילך בדרך טובים. ובזה פירש מרן הדברי יואל, מ"ש בסליחות, אשמנו מכל עם בושנו מכל דור, וכי יש לנו מה להתבייש לנגד

א. ובזה פירש המשך הפסוק, לאיש אשר אל"ה לו, ר"ל שהיונים רצו לעורר חטא העגל שאמרו (שמות לב, ד) אל"ה אלהיך ישראל, [ולכן אמרו כתבו לכם על קרן השו"ר, דייקא], וכשגברו בני אהרן החשמונאים עליהם וקדשו בזה שם שמים, תקנו פגם אביהם בחטא העגל, וקבעו שמנות ימי חנוכה להדליק ל"ו נרות, כמספר אל"ה, שזה מכפר על מה שאמרו אל"ה אלהיך ישראל.
ב. ובזה פירש מרן מה שאומרים בברכה המילה, ישמח

בן זקונים. תרגום אונקלוס בר הכים, וצ"ב איך זה נרמז בבן זקונים.

נראה הכונה, בן זקונים, שלא שינה מדרך הישן
בחכמות המתחדשים, אלא היה בן שהלך בדרך
הזקנים.¹

דיקוהאל

כי בן זקונים הוא לו, ופירש"י כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, דבר אחר, שהיה זה איקונין שלו דומה לו.

וביאר, כי שניהם בקנה אחד עולים, דהנה כתב

כל עם, הלא באיזה מצב שפל שיהודי נמצא, עדיין
אינו גרוע מכל אומה ולשון, איך שיך לומר אשמנו
מכל עם. אמנם אצל בני ישראל לא כדורות הראשונים
האחרונים, [וכבר נשאל בגמרא, אכשר דרא. ויש
ירידת הדורות, אבל בסדר הדורות בכל הגוים כל
דור הולך ומתקדם בהתחכמות והמצאות חדשות לא
שערום אבותם, ובדבר זה אשמנו מכל עם, שבשנו
מכל דור...] (זקנין ויאמרו לו)

וע"ע טועמיה פ' ויצא עה"פ אמר אמר אלי. (וראה
מ"ש מרן בשיטת משנה על ב"ר, עה"פ (מלאכי ג, כג) והשיב לב אבות על
בנים ולב בנים על אבותם, כי כעת הזקנים אין נוח להם במעשה
הצעירים בשנים, והצעירים אין נוח להם במעשה
הזקנים, אבל לעתיד לבא ישפוך רוחו על כל בשר
ויהיה להם לב אחד לבדו שכם אחד...)

ג. ראה העצי חיים לעיל.
ד. וכן ידועין דברי הוזה"פ כי יתרו (דף ע). עה"פ ואתה
תחזה, זה ספר תולדות האדם (בראשית ה, א), זה ספר,
לאשגחא ולגלגא תולדות אדם, אילנא דגלי תולדות
אדם. ונביד איבין לאפקא לעלמא. זה ספר, למנדע
חקמתא סתימא ועמיקא, דאתמסר לאדם דקמא,
בדיקנא דבני נשא. חקמתא דא אתמסר לשלמה מלכא,
ויצרת לה וכתב בספריה.

ה. ומבואר מזה, כי הקדמונים היו מכירים בהשרטוטין
שבפרצוף האדם את בחינת נפשו. ואפשר
שהאינטליגנציות שבימי אברהם, שהיו גם כן בעלי השגה
וחכמים גדולים, הכירו גם כן בחכמת הפרצוף. וזהו
הכוונה שצד הקב"ה קלטת פניו של יצחק דומה
לאברהם, פירושו ששרטוטין שלו היו דומין לשל
אברהם, ומזה ראו את בחינת נפשו שכולו מצד הקדושה,
ואין בו שום תערובת מאבימלך.

ומסיים רש"י ז"ל והעידו הכל אברהם 'הוליד' את
יצחק, לשון מפעיל, ולא אמר בלשון אברהם 'ילד' את
יצחק, שהרי על זה לבד שיצחק הוא בנו של אברהם לא
הוצרכו שום הוכחה, דהלא אף הם היו מודים לזה, ורק
אמרו שנתערב בו גם מכת הטומאה של אבימלך, אך על
ידי שראו שקלטתו פניו דומה לאברהם, והכירו בו שכולו
מצד הקדושה, העידו הכל אברהם 'הוליד' את יצחק,
רצה לומר דלא זו בלבד שילדו, אלא גם הוליד והכניס
בו כל כוחו וצדקתו, ובאמת היה נקי מכל חשש הרהור,

הרמב"ן (בראשית ה, א) בשם רבינו שרירא הגאון,
שמסרו חכמים אחד לחבירו ענין הכרת פנים
בחכמת הפרצוף וסדרי שרטוטין, ואין מוסרין
סתרי תורה ורזין אלא למי שרואין בו סימנים
שראויו לכך. ואם כן שם ועבר שמסרו רזי תורה
ליעקב, ודאי ראו בו בהשרטוטין שיש לו סימנים
שהוא ראוי לזה, וכיון שגם יוסף היה זיו איקונין
שלו דומה ליעקב, והיה לו אותן השרטוטין של
יעקב, על כן כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.²

ישמח משה

ולא היה מעורב בתוכו שום חלק רע, ומה שילד בן פריץ
כעשיו הרשע, זהו על פי סוד למעלה מהשגתינו. (קדושת
יואל, תולדות אות ג)

ועל פי זה פירש מרן בייטב לב, פ' ויחי, עה"פ (בראשית
מח, יא) ויאמר ישראל אל יוסף, ראה פניך לא פללתי,
והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך, ודקדק דהיה
ראוי לומר הראה 'ל', ומה זה דקאמר הראה 'אותי'.
אך הכוונה בזה היא, כי היה יעקב חש פן מחמת זוהמת
מצרים בהשתקעו שם, נשתנה תואר פניו וצלם אלהים
שהיה עליו דמות דיוקנו של יעקב. וזהו שאמר 'אבות
'פניך' לא פללתי', כי חששתי אולי נשתנו מכת איה
חטא חלילה, 'והנה הראה 'אותי' אלהים', היינו שהראה
את עצמי דמותי וצלמי, לא מיבעיא עליך, אלא גם את
זרעך', כמו עם זרעך, שגם הם יש להם דמות דיוקנו של
יוסף הדומה ליעקב.

[ידוע הסיפור שפעם כאשר גמר מרן הישמח משה
דברות קדושו בשל"ס, ציוה לבנו מרן הרבי רבי אלעזר
ניסן שגם הוא יאמר דבר תורה, ואחרי שדרש בנו צוה
הזקן לנכדו הניק מרן הייטב לב שגם הוא ידרוש אם
כי היה צעיר לימים, באמרו למען יקוים בהם (ישעיה
נב כא) לא ימוש מפני זרעך ומפי זרע זרעך וכו',
דאיתא בתוספות (בבא בתרא דף נט). הני מילי ברואים זה
את זה. ואמר כי כוונת התוספת ברואים זה את זה בדברי
תורה.

ואז אמר מרן הייטב לב דבר תורה זו. ופלאי,
שכאשר סיים לומר הפירוש, הסתכלו זה על זה, והי'
פניהם ותוארם דומה זה לזה ממש... (גדולת יהושע, דף יא,
תהלה למשה, פ"ב)

ובזה פירש מרן בייטב לב עה"פ וימאן, ויבוא הביתה
לעשות מלאכתו. בגמרא (סוטה לו:) לעשות צרכיו נכנס
אלא נראית לו דמות דיוקנו של אביו. י"ל דאין זה ענין
נס כמשמעו, אלא הוא על דרך המליצה כלומר ששפט
בדעתו היה הוא יש לו דמות דיוקנו של אביו, (בחינת יסוד
הדומה ת"ת), ואם ח"ו יחטא יאבד צורתו ודמותו הדומה
לאביו.

ועל דרך זה פירש מרן בקדושת יואל אות כג, הכוונה
במה שאמרו על יוסף הצדיק, באותה שעה באתה
דיוקנו של אביו ונראתה לו 'בחלון', (נדרש"כ רש"י עה"פ
בראשית יב, יא) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, עד כעשיו לו הכיר

ועשה לו כתונת פסים.

אמר מרן הברך משה, שהיות שיוסף היה לעבדעדיגע ספר תורה, מובן היטב למה עשה יעקב ליוסף כתונת פסים, כי לספר תורה צריכים 'כתונת' - מענטעלע...¹

אוצר אפרים פ' ויגש (תחנון)

וימאן להתנחם. פרש"י אין אדם מקבל תנחומין על החי, וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי. הלא יעקב אבינו דאי ידע מן הכלל הזה, שנגזרה על המת שישתכח מן הלב, ולא על החי, א"כ כשראה שלא נשתכח צרת יוסף מלבו היה לו להבין כי עוד יוסף חי.

אך ביאר בפנים יפות הענין, כי כתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ולכן אין מקבלין תנחומין על החי, כיון שהחי הנאבד משתוקק אליו, הוא מעורר אהבתו לבל ישכח.² אמנם כל זה בסתם מת, מה שאין כן הצדיקים נקראים חיים גם במיתתן (ברכות יז), שאינם שוכחים מהחיים בעולם הזה, ואף שם עומדים

ומשמשים ופועלים בעדם, כמים פנים לפנים החיים לבבות ישראל משתוקקים אליהם, ואינם נשכחים מהלב. ולכן לא חשב יעקב אבינו שיוסף עודנו בחיים שעל הצדיקים לא נאמרה כלל זו.³ **ברך משה, פ' עקב, עה"פ שמע ישראל**

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים. יש לדקדק אמרו איך אעשה הרעה הגדולה הזאת, דמשמע דעבירה קטנה וקלה מזו היה יוסף הצדיק עובר ח"ו.

שאשת פוטיפר, ניסה לפתות את יוסף אמרה אליו, הלא בודאי ברצונך לקיים כל התרי"ג מצוותי, הלא אחת מכל המצוות היא לעשות תשובה.⁴ ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לד:), וכדי לקיים מצות תשובה צריך שיחטא מקודם.⁵ וזה שאמר לה 'ואיך אעשה הרעה הגדולה', שהלא לקיים מצות תשובה די בחטא קלה מזו...⁶

זכרון אלעזר, הובא בייטב לב ורב טוב, ללקוט סופר ובנין דוד בפרשת

קרייין חיים, שעומדים ומתפללים בעד החיים וכמים פנים לפנים אין החיים שוכחים מהם, ועל זה אנו מבקשים יזכרם אלקינו לטובה עם שאר צדיקי עולם, שתעלה תפילתם לטובה ביחד עם תפילות שאר צדיקי עולם שעודם חיים בעולם הזה למקיינו בדבר ישועה ורחמים.

וע"ע טועמיה פ' מטות עה"פ נקם נקמת בני ישראל אחר תאסף אל עמך.

ט. עיין בשל"ה הק' כמ"כ, ובשער המצוות דף א, שעל כל אחד מישראל לקיים כל תרי"ג מצות בעולם הזה.

י. ראה מ"ש מרן **בישמח משה פ' נשא, עה"פ והתודו** את חטאתם, בטעם שלא כתוב בתורה להדיא מצות תשובה, שעל עצם התשובה אינו שייך ציווי, שהרי עיקר התשובה היא החרטה בלב האדם, וכל זמן שאינו שומע לקול אביו שבשמים אין מה לצוות אותו, וכיון שנתן דעתו לחזור בתשובה ממעשיו הרעים, הרי כבר יצא עצם מצות התשובה, ועליו רק להשלים חלק הוידיי והבאת כפרה וכדומה, ועל זה אכן נכתבו פרשיות בתורה כפי לקיימם, לכן אין מצוה מפורשת לשוב בתשובה...

יא. כנראה לא ידעה מאמרם ז"ל (יומא פה:) האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה

(ייטב לב).

יב. ובזה מדקדק אמרו וחטאתי לאלוקים, דמשמע שאמר לה וכבר חטאתי לאלוקים בעבר. שאמר לה, 'וחטאתי לאלוקים' מכבר, ואין אני צריך עוד למצוא עוון לעבור.

בה מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה על ידי מעשה. והענין מבואר במדרש תנחומא לך, ס"ה, שעמדו על האור, וראה אברהם אבינו בבואה של שרה באותו נהר), רצה לומר שנזדמן לו לראות את צורת עצמו בתוך החלון כמי שמסתכל במראה, והכיר בו שהוא דומה לדיוקנו של אביו, ועל כן נרתע לאחוריו, ונמנע מלעשות אותו מעשה, כדי שלא ישתנה דמות דיוקנו הקדוש על ידי החטא. (וע"ע שם פ' בראשית, אות ט, ויבדרי יואל, היר, אות קסט).

וע"ע טועמיה פ' שופטים.

ז. ובזה מובן מה שאמר שנגזרה גזירה על המת, דלכאורה הול"ל שנגזרה גזירה על האדם שישכח את המת. דכיון שהוא ישכח את החיים, ממילא לא יאה המניעה ממנו, ויכול החי לשכוח אותו.

ובזה פירש (תהלים מב, ג) צמאה נפשי לאלקים לקל חי מתי אבא ואראה פני אלקים. דכיון שאהבת הקב"ה לישראל היא תמידית, על כן היא מעוררת את ישראל לאהוב את הש"ת, וזה שאמר צמאה נפשי לאלקים והטעם לקל"ח", וכיון שהקב"ה חי וקיים וזוכר אותם ומצפה לראותם, על כן הוא מעורר אהבתו אליו כמים הפנים לפנים, ולזה אומר מתי אבא ואראה פני אלקים.

ח. ובדרך זה פירש מרן הנוסח בתפלת אב הרחמים, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, כשם שהיו בחייהם לבני דורם באהבה רבה, כך במותם לא נפרדו מן החיים, ואינם נשכחים מלבותיהם לעולם, ומפרש הטעם מנשרים קלו ומארויות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם, פ"י שכל ימי חייהם היה חטיבה אחת לעשות רצון קונם, לזכות את ישראל ולהשפיע עליהם תורה וקדושה, ולכן אף במיתתן

וימאן יוסף. הטעם בשלשלת.

שהתחזק יוסף על יצרו הקשה בחשבו שם לא יעמוד בנסיון ח"ו, אזי ינתק אצלו השלשלת הקודש מאבותיו הצדיקים.^{יג}
רבינו שלטי"א, אסיפת העיר, ה' יחי תשכ"ג

ותתפששו בבגדו לאמר שכבה עמי. ויל"ד מ"ש לאמר, שהכונה לומר לאחרים.

ביאר מרן הקדושת יום טוב, שהמרשעת בידעה שלא ישמע אליה יוסף, התחכמה שיתחיל לשנה מלבישיו הישראלים, עד אשר אחרי עבור זמן מה, ויאמר יוסף אליה לתובעה מבלי שתצטרך היא לתובעו"ד.

זוה ותתפששו בבגדו, שתפשה אותו רק בזה שיננה בגדיו, שיגרום לאמר, שיוסף יאמר אליה, שכבה עמי, אמנם יוסף התגבר ופטפט ביצרו,

יג. מרן הברך משה נתן טעם לשבח מה שנוהגין ליתן להחתן בברית האירוסין מורה שעות של זהב במתנה, לומר לו איך הזמן יקר הוא מאוד.
ויש לה' טאשן זייגער' ג"כ שלשלת של זהב.
לרמוז לו שם יצאל הזמן היקר כדבעי יוכל להמשיך השלשלת הזהב, מאבותיו הקדושים. (בצל תומר, נישואין)
[ע"ע טועמיה נישואין פ"ד, תנאים]

ובכלל מנישואי אשה ילימוד האדם לנצל הזמן, דכתב הרא"ש (סוכה ל.) דקנין לשעה לא הוי כקנין הגוף, רק הוי כמו קנין פירות. אך בתשובות הרא"ש (כלל ל"ה סיב) הביא שיטת רבינו אביגדור כהן צדק דקנין לשעה גם כן מיקרי קנין הגוף ע"ש, (ועיין ח"מ סי' רמ"א סק"ד בקצוה"ח ונתיב"מ). מזה יקח האדם מוסר שלא לזלזל בקביעות עתים לתורה בשעות קבועים ביום, ולא יאמר בלבו שלכלום יחשב מה שלומד תורה איה שעות ורגעים בכל יום, כיון שאינו קנין נצחי בקביעות גמור, רק קנין לשעה זמני. יש מקום להוכיח דקנין לשעה הוי ממש כקנין הגוף, דלכאורה היאך אנו מקדשין את האשה בכסף, הלא ק"ל (אה"ע סי' כח סי"ט) דצריך להיות הטבעת משלו, הא סוף סוף לא הוי רק קנין לשעה, שכל קניני האדם בעולם הזה אינו נצחי, דאחרי כלות שנותיו והולך למנוחות ועוב לאחרים חילו, ונמצא שאינו רק קנין לשעה, אלא על כרחך דאף קנין לשעה הוי כקנין הגוף. (שערי שמחה, אות 1) [ע"ע טועמיה פ' וירא ע"פ ו' ה' ברך את אברהם בלל].

יד כדאיתא בזוה"ק בפרשתן דף קצ., ותתפששו בבגדו, בגין דכ"ד שלטי יצר הרע עליה דבר נש, אתקין ליה, וקשיט ליה לבושי, מסלסל בשערית. ה"א הוא דכתיב ותתפששו בבגדו לאמר שכבה עמי, אתדבק עמי.

מאן דאיהו זכא, אתתקף לקבליה, ואגח ביה קרבא. מה כתיב, ויצב בגדו בגדה וינס ויצא החוץ, ושבוק ליה, ויתתקף לקבליה.

ויליץ מ"ש בדברי יחזקאל פ' זו, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. פירש"י כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשער, אמר הקב"ה אבין מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב, מיד ותשא אשת אדוניו וגו'. לכאורה קשה על יוסף הצדיק, שהיה יודע שאביו בצער, והוא ילך אחר תענוגים ולסלסל בשער. אלא הענין כך, שהצדיק באיזה מקום שהוא שם צריך לראות מה בא לתקן בזה המקום, וכשבא יוסף למצרים היה ברצונו להודיע שיש בורא עולם, אבל לא היה ביכולתו, מחמת שהאנשים לא

רצו להתחבר עמו, יען שהוא הולך במלבושי יהודים, על כן נפל בדעתו שנכון הוא שילביש עצמו כמותם, ולסלסל בשער, כדי שישא חן בעיניהם, להכנס עמיהם בדברים. אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה, היא אשת זנונים הס"א ר"ל, ותאמר שכבה עמי, שנפל לו מחשבות של זנות, וימאן וגו', ויהי דברה אליו יום יום, שכל יום היה מתרבה המחשבות של הס"א ר"ל, ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו, ותרגום אונקלוס למבדק בכתבי חושבניה, היינו כדרך הצדיקים שכותבים בפנקס העונות שעושים, כדי שיהיה להם לזכרון לעשות תשובה, ע"כ הלך למבדק בכתבי חושבניה לידע מאיזה חטא נמשך לו המחשבות הללו, שלא היה לו מעולם מחשבות כאלה, ותתפששו בבגדו, ראה שאין לו שום עון, אלא מה ששינה את בגדיו בבגדי עכו"ם, ויעזוב בגדו בידה וינס וגו', עזב מכאן ולהבא את בגדיהם, וינס מהס"א.

וכן היה מרן הברך משה אומר (דרשה ב' וירא תשנ"ב, ועוד), ההולך לבוש כדרכי החסידים יש לו תריס ומגן בפני יצר הרע, אבל מי ששם עינו ולבו לקשט מלבושיו כדרכי המתחדשים, דבר זה אינו מביא טובה לנפשו, וכמו ששמעתי משמיה דהגה"ק מפלאנטש זללה"ה - חתנו של כק"ד זלה"ה ביוו"ר - במה שמצינו אצל נסיון יוסף הצדיק, ויבא הביתה לעשות מלאכתו, ופירש"י שנראית לו דמות דיוקנו של אביו, דהנה מצינו במס' שבת (דף ג.) אמרימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי אייתו לקמיהו ברדא (מין בורית) אמרימר ורב אשי משו מר זוטרא לא משא איהו סבר לה דכתניא בשביל צערו מותר בשביל ליפות אסור, ואינהו סברו כי הא דתניא רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו. וכן יוסף הצדיק שהיה מסלסל בשערו וממשמש בעיניו, הוה סבירא ליה, רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו, אבל **יעקב אבינו היה הולך כדרכי החסידים, - דער פאטער יעקב אבינו, מיט'ן גרויסן ווייסן בארד ... - ולא היה מתנאה בשערו ובמלבושיו (אזא חניאק...), ולכן כאשר ראה יוסף הצדיק שבא לידו מעשה כזה, בעת ההוא נראית לו דמות דיוקנו של אביו (פוסט לז:), היינו שהכיר בצדק שיטתו של יעקב אבינו, כי הדרך הנכון הוא לילך כדמות דיוקנו של אביו, מבלי להתנאות בשערו ובמלבושיו, - נראה - ס'א"ז אים געפאלן, דמות דיוקנו של אביו, דאס געשטעלט פון זיין פאטער, ווען ער וואלט אזוי געגאנגען וואלט ער נישט געהאט דעם**

ויעזוב בגדו בידה, ולא שמע אליה ללבוש בגדים
כמותם, וינס ויצא החוצה. ^{טו}
לחם אבירים, בפרשתן

וירא שם יהודה בת איש כנעני. פירש"י
תגרא. יש להבין, מדוע כינה הכתוב איש
סוחר בשם כנעני.

שאמרו חז"ל (פסחים קיג:): חמשה דברים צוה
כנען לבניו, ואחד מהם שלא ידברו אמת. ובכן יובן
מה שכינה הכתוב איש סוחר בשם כנעני, דכמו כן
הוא אצל הסוחרים שאין יכולים לסמוך עליהם
ואינם נאמנים, ועל כן זה שמם נאה להם לקרותם
בשם כנענים...
(קדושת יואל, פנינים, אות ט, זכרון איש חז"ל, דף רא)

נסיון... (ראה ברך משה, פ' בחקתי, אות כז)

טו. ובזה יושב מרן הדיוק בלשון הכתוב שכבה עמי,

שהיל"ל שכב עמי, ולפי האמור ר"ל שהוא יאמר לה
שכבה עמי, וא"ש. (גדולת יהושע, ח"ב, אות ע)

טעימה קלה

המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו,
ויסכפו עוד שנא אותו על חלמתיו.
אחד ממקורבי מרן מרן הייטב לב התחיל להתנהג ברבנות,
שאל אותו מרן מי הגיד לך שאתה הוא רבי?

השיב הלה שראה כן בחלום.
ענה מרן, לא די בזה שאתה תחלום כן, אתה צריך שהחסידיים
יחלמו כן...
פאר וכבוד, פ"ב, שיחת חולין, אות כב

דעילו נשמות רבינו משה בן רבינו חיים צבי זצוק"ס
והרבנית פעסל לאה ב"ר אהרן זצוק"ס

להשיג הגליין: t845718@gmail.com

קוצר אמרים, בטעם תמרים

טועמיה

שנה ב' | פרישת חנוכה תשפ"ד לפ"ק

גמירתיה לשמעתיה מעיקרא, והא גמרה, נפקא מינה לגירסא דינקותא.

ותמהו המפורשים מ"ש נפק"מ לגירסא דינקותא, הלא יש נפקא מינה גדולה, דלפי זה היה אסור לו ליהנות מאורה כל אלו השנים. אמנם כאשר שמע דקיימא לן שאסור להשתמש לאורה, כבר לא היה לו עוד למפרע כל מה שנהנה מאורה שום הנאה...

עצי חיים, סוגיא דכבחה, אות ה

מבואר בקדושת לוי לחנוכה בקדושה שניה, הטעם דלא נקבע לקרות מגילת חשמונאים כמו מגילת אסתר, כי באורייתא ברא קוב"ה עלמא (זה"ק הקדמה דף ה.), והמתנהגים על פי התורה אינם צריכים לשום פעולה גשמיות, וכזה היה הנס של מרדכי ואסתר שלא עשו שום פעולה, לכן זה הנס קורין, והמגילה היא תורה. אבל נס חשמונאי שהיה איזה סיוע ופעולה גשמיות ממעשה תחתונים שהיה דרך מלחמה, והתורה היא כמו שהיה בתחילת הבריאה קודם חטא אדם הראשון, שכל הטבעים יעשו שליחות בשר ודם בלי שום פעולת התחתונים, לכך אין קורין מגילת חשמונאים, כי רצונינו וחפצנינו בחסדים יותר שלא יעשו התחתונים שום פעולה גשמית רק תפלה ותחנונים. וזהו עשאוים ימים טובים, כלומר שגרמו שנפתחו למעלה האורות מאליהן כמו יום טוב, וקבעום למטה בהלל והודאה, עיי"ש.

בזמן הזה מדליקין בפנים ואין הכר לבני רשות הרבים כלל וכו'.

(א"ח תרע"א ס"ז, בהגה) ביאר מן הברך משה, כי כהיום אין לצאת ברחובות חוצה, לפרסם התורה והמצות ולקרב הרחוקים, ואין לנו אלא להחזיק התורה ומצות בתוך בתינו, וזהו ישפיע כח הקדושה בחוץ, להשיב הנדחים אל חיק אביהם שבשמים...^א

אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה שלא יהו מצות בזיוות עליו.

(שבת כב.) היינו איש המצפה שתחל ברכה במעותיו, ועם כל זה יספר מעותיו, באמרו שהברכה חל אפילו על דבר המנוי ומדוד, כמו שהיה בנר המנורה דחנוכה.^ב על זה אמרו אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כלומר שירצנו לומר שאפילו הכי תחול עליו ברכה כמו שהיה בנר חנוכה, ואמר הטעם שלא יאה מצות בזיוות עליו להדמותו לדבר חול, דהתם שאני שהיה לדבר מצוה...

יטב פנים מאמר הוד והדר אות לז

פתילות ושמים שיאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רבנן קמיה דאבי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאבי משמיה דר' יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי

א. כע"ז איתא בעוולות אפרים.

וע"ע טועמיה פ' בחקתי.

ב. ראה מ"ש מרן **בישמח משה** (פ' וישב) ע"ה פ' בראשית

כו (ב) וזרוע יצחק וגו' וימצא וגו' מאה שערים. כי

אמרו חז"ל (תענית ח:) אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, היינו ברכה הבאה משם שד"י, שממנו נסים נסתרים מלוכש בטבע, מה שאין כן ברכה הבאה משם

הו"ה ב"ה שממנו נסים נגלים למעלה מהטבע, ברכה זו שורה אפילו על דבר המדוד ומנוי ומשוער בדעתו. וזה שאמר וימצא מאה שערים, ותרגומו מאה בשערוהו, כי ויברכהו הו"ה, שממנו שורה על המשוער. והנה בחנוכה שלא היה בו אלא להדליק יום אחד ונעשה בו נס והדליק ממנו ח' ימים, הרי חל הברכה על דבר המשוער, ועל כרחך שהיה הברכה משם הו"ה ב"ה.

שעברו אצלו בהבל וריק...²
לב אהרן לחנוכה
נהגין לשחק בימי חנוכה בדרייל. (בני יששכר לחנוכה, מאמר ב, אות כה, בהגה)
מן הברך משה אמר 'צו מאכן געלט, דארף מען מאכן דריידלעך'...^ה

להשכיחם תורתך. וצ"ב איך שייך לגזור גזירה להשכיח דבר מלב אדם.
רצו להטיל עליהם צרכי ציבור, גרמו שיהיו טרודין להורותם הדרך ילכו בה, ובזה ממילא ישכחו כל התורה...¹
דברי יואל פ' מקץ דף שצג, ראה ס"ג תש"כ

מבואר שרצו להמשיך לדורות בבחינה יותר גבוה ממה שנעשה בזמן הנס, והיינו יום טוב שנפתחין האורות מאליהן, ונתבאר עוד שם דעל ידי הדלקת נרות נפתחין האורות, ור"ל דזה איננו פעולה גשמית, רק פעולת מצוה, ונמשך למטה על ידי הלל והודאה.^ג
והנה לפי זה יתכן דבשנה אחרת בזמן ההוא המעוטר לטוב, פעלו על ידי המצוה ומעשיהם הטוב וטוב כונתם, להמשיך בבחינה היותר גבוה ממה שנעשה בזמן הנס.

ישמח משה, פ' וישב, ד"ה באר"א אמרתי
יומא דחנוכה תמניא אינון דלא מיספד בהון.
שיראה שלא יספיד לאח"כ השמונת ימי חנוכה,

זוללי בשר, ונעורים כל הלילה וכמעט אינם מתפללים, אוי להם ולנשמתם, ולא דברה התורה במתים, ואנחנו נברך ק-ה מעתה ועד עולם אמן.
וז"ל הקדושת לוי בקדושה שניה לחנוכה, 'זה דומה למלך שפתח שערי אוצרות ביום אחד בשנה, ובאותו היום כל הרוצה ליקח מאוצרות המלך את שנפשו חפץ יקח, ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם, רק ישן כל היום'...
ה. אגב יצויין מ"ש **רבינו שליט"א** חנוכה תש"פ, שהנס חנוכה היתה שלא ראו היוונים את הפך שמן מונח בחותמו של כהן גדול, בבחינת עינים להם ולא יראו, (ראה **דברי יואל** לחנוכה).
א"כ הזמן גרמא שיהיו נזכרים ונעשים, שאלו שאין צריכים לראות, יה' בחינת עינים להם ולא יראו.
1. ובזה פירש **מרן**, דזה שאמר יוסף (בראשית מא, נא) כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, במדרש (ביר פט"ו סע"ה) ששכח כל תלמודו. וזה היה בשביל טרדותו בצרכי דמתא.

ג. ועל פי זה יתבאר לשון הגמרא (שבת כב.) לשנה אחרת עשאום ימים טובים, דהיינו בבחינת יום טוב שלא היה בזמן הנס, רק הם פעלו זאת לשנה הבאה, וקבעום למטה ולדורות בהלל והודאה.
ועל פי זה נתיישב קושית הבית יוסף (סי' עת"ר) למה נקבע יום אחד יותר ממה שנעשה בו הנס, דא' הוא כנגד הבחינה היותר גבוה שנמשך שלא היה בזמן הנס, ונתקן הדלקה, דעל ידי הדלקה נפתחין האורות כנ"ל.
ד. וז"ל מרן **בישמח משה** פ' וישב (ד"ה באר"א אמרתי), חנוכה קי"ל דנקבע רק להודות ולהלל ולא לאכילה ושתייה כלל כמבואר בשו"ע (או"ח סי' עת"ר ס"ב), דבשאר יום טוב על מה שנעשה חסדי השי"ת ראוי להלל, ועל מה שנעשה מצד זכות עצמינו ראוי לשמוח, אבל חנוכה מבואר ביערות דבש חלק א' (דיוש ג) דלכך אמרינן (יומא כט.) לא ניתן לכתוב קאמרינן, משום שהיה בלי תשובה, עיי"ש.
ומזה יוצא מוסר גדול מאד להמאבדים זמן קדוש הזה בשחוק וקלות ראש במיני משחקים, ושותים במזדקי יין